

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ: οδηγίες χρήσης

Ελευθερία, ασφάλεια και δικαιοσύνη

Θεμελιώδη δικαιώματα και καταπολέμηση των διακρίσεων

[Εισαγωγή](#)

[Ιστορικό](#)

[Οι αρχές](#)

[Παραβίαση από ένα κράτος μέλος](#) των αρχών στις οποίες βασίζεται η Ένωση

[Καταπολέμηση των διακρίσεων](#)

[Ισότητα ανδρών και γυναικών](#)

[Επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα](#)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ελλείπει ειδικών διατάξεων όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα στις ιδρυτικές συνθήκες, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατάρτισε προοδευτικά ένα αποτελεσματικό σύστημα διασφάλισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο επίπεδο της Ένωσης.

Δύο βασικά στοιχεία διευκόλυναν τη δράση του Δικαστηρίου:

- το άρθρο 220 (πρώην άρθρο 164) της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το οποίο προβλέπει ότι το Δικαστήριο εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή της Συνθήκης,
- η πολιτική διάσταση της κοινοτικής οικοδόμησης η οποία βασίζεται σε ένα ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο που εγγυάται τα αναγνωρισμένα από τα κράτη μέλη θεμελιώδη δικαιώματα.

Με την προβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων, οι συντάκτες της συνθήκης του Άμστερνταμ επιβεβαίωσαν επίσημα το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η νέα συνθήκη προβλέπει ειδικότερα:

- την τροποποίηση του άρθρου 6 (πρώην άρθρου ΣΤ) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να παγιώσει την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών,
- την καθιέρωση μιας διαδικασίας που θα ακολουθείται σε περίπτωση παραβίασης από κράτος μέλος των αρχών στις οποίες βασίζεται η Ένωση,
- την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση των διακρίσεων όχι μόνον εκείνων που βασίζονται στην εθνότητα, αλλά και κάθε μορφή διάκρισης που βασίζεται στο φύλο, στη φυλετική ή εθνική καταγωγή, στη θρησκεία ή στις πεποιθήσεις, στην αναπηρία, στην ηλικία ή σε γενετήσιο προσανατολισμό,
- την αναγραφή νέων διατάξεων όσον αφορά την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας,
- την ενισχυμένη προστασία των φυσικών προσώπων όσον αφορά τη επεξεργασία και την κοινοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα,
- την ενσωμάτωση στην τελική πράξη δηλώσεων για την κατάργηση της ποινής του θανάτου, το σεβασμό του καθεστώτος των εκκλησιών και των μη ομολογιακών ενώσεων όπως και των αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η θέση που δίνουν οι κοινοτικές συνθήκες στα θεμελιώδη δικαιώματα έχει σημαντικά εξελιχθεί κατά τη διάρκεια της ευρωπαϊκής οικοδόμησης. Αρχικά, τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν ήταν στο επίκεντρο του προβληματισμού των συνθηκών των Παρισίων και της Ρώμης. Αυτό εξηγείται κυρίως από την τομεακή και λειτουργική προσέγγιση που υιοθετήθηκε για τις ιδρυτικές συνθήκες. Πράγματι, η συνθήκη των Παρισίων, που δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), αφορούσε κυρίως τους τομείς της σιδηρουργίας και του άνθρακα. Η τομεακή αυτή προσέγγιση επιβεβαιώθηκε μετά την αποτυχία το 1954 της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άμυνας (ΕΚΑ) και της προσπάθειας πολιτικής ένωσης που θα τη συνόδευε. Οι συνθήκες της Ρώμης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ) και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) υιοθέτησαν την ίδια προσέγγιση. Παρόλο που η ΕΟΚ είχε μεγαλύτερη εμβέλεια, και οι τρεις συνθήκες αφορούν καθορισμένους οικονομικούς τομείς.

Η τομεακή προσέγγιση είχε ως συνέπεια να μην συμπεριληφθεί στις ιδρυτικές συνθήκες μια θεμελιώδης διάταξη συνταγματικού τύπου που θα περιλάμβανε επίσημη δήλωση για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Είναι σαφές ότι οι τρεις ιδρυτικές συνθήκες δεν σκόπευαν να συμπεριλάβουν παρεμφερή διακήρυξη δεδομένου επιπλέον του γεγονότος ότι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης, που είχε υπογραφεί το 1950, είχε αναλάβει να παράσχει ένα τελειοποιημένο μοντέλο πραγματικής εγγύησης των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρώπη.

Η αντίληψη αυτή εξελίχθηκε σταδιακά με τη μέριμνα του δικαστηρίου για τον έλεγχο της τήρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων στη νομολογία του. Σκοπός του Δικαστηρίου ήταν να εξασφαλίσει ότι τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα όταν οι δραστηριότητές τους διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο. Η νομολογία του Δικαστηρίου αναγνώρισε συνεπώς δικαιώματα όπως το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και της ελεύθερης άσκησης οικονομικής δραστηριότητας, τα οποία είναι ουσιώδη για την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα συμπεριλαμβάνονται στις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου και ότι βασίζονται σε δύο πηγές :

- στις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών,
- στις διεθνείς συνθήκες στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη (ιδιαίτερα στην ΕΣΔΑ).

Στη συνέχεια, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή, και το Συμβούλιο διατύπωσαν το 1977 κοινή δήλωση στην οποία επιβεβαίωναν τη βούλησή τους να σεβαστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως προκύπτουν από τη διττή πηγή που καθόρισε το Δικαστήριο. Το επόμενο βήμα επιτεύχθηκε το 1986 με το προοίμιο της ενιαίας ευρωπαϊκής πράξης που αναφέρει την προώθηση της δημοκρατίας που βασίζεται στα θεμελιώδη δικαιώματα.

Στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το άρθρο 6 (πρώην άρθρο ΣΤ) παράγραφος 2 προβλέπει ότι "η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου".

Παράλληλα, η ιδέα της πλήρους προσχώρησης της Κοινότητας στην ΕΣΠΔΑ είχε αρχίσει ήδη να κυκλοφορεί. Το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη του Δικαστηρίου σχετικά με τη συμβατότητα του σχεδίου προσχώρησης στην ΕΣΠΔΑ με τις συνθήκες. Το Δικαστήριο διατύπωσε τη γνώμη του στις 28 Μαρτίου 1996 και αποφάνθηκε ότι βάσει του υφιστάμενου κοινοτικού δικαίου, η Κοινότητα δεν είχε αρμοδιότητα για να προσχωρήσει στη σύμβαση αυτή.

Στο πλαίσιο της συνέχισης της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, οι τομείς δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης διευρύνθηκαν προοδευτικά και αντικατοπτρίζουν τη βούληση των κρατών μελών για την ανάληψη κοινών δράσεων σε τομείς που υπάγονταν στην εθνική δικαιοδοσία (για παράδειγμα η εσωτερική ασφάλεια και η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας). Οι εξελίξεις αυτές, που υπερβαίνουν το τομεακό πλαίσιο των πρώτων σταδίων της ευρωπαϊκής οικοδόμησης και που αφορούν την καθημερινή ζωή των ευρωπαίων πολιτών, καταδεικνύουν την ανάγκη ύπαρξης σαφών νομοθετικών κειμένων που θα ορίζουν ρητά το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως βασική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συνθήκη του Άμστερνταμ ανταποκρίνεται στην ανάγκη αυτή.

[[Αρχή σελίδας](#)]

ΟΙ ΑΡΧΕΣ

Η συνθήκη του Άμστερνταμ διευκρινίζει στο άρθρο 6 (πρώην άρθρο ΣΤ) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (άρθρο 6 με τη νέα αρίθμηση που προβλέπεται στη συνθήκη του Άμστερνταμ) ότι η Ένωση βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου, αρχές οι οποίες είναι κοινές στα κράτη μέλη.

Τροποποιεί επίσης το προοίμιο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση με την επιβεβαίωση της προσήλωσης των κρατών μελών στα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα, όπως ορίζονται από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη του 1961 και τον κοινωνικό χάρτη των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων του 1989.

Πριν από τη θέση σε ισχύ της συνθήκης του Άμστερνταμ, το άρθρο ΣΤ παράγραφος 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση υπογράμμιζε το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως κατοχυρώνονται στην ευρωπαϊκή σύμβαση για τα δικαιώματα του ανθρώπου και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών. Ωστόσο, ο αντίκτυπος του άρθρου αυτού περιοριζόταν από το άρθρο Λ (άρθρο 46 μετά την αρίθμηση) που προέβλεπε ότι η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου δεν κάλυπτε το άρθρο αυτό. Γνωρίζοντας ότι αποστολή του Δικαστηρίου είναι να εξασφαλίσει το σεβασμό του δικαιώματος ερμηνείας και εφαρμογής της συνθήκης, η θέση των θεμελιωδών δικαιωμάτων εμφανιζόταν μειωμένη.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ εγγυάται την εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφος 2 με την τροποποίηση του άρθρου 46 του συνθήκης. Έτσι, το Δικαστήριο είναι στο εξής αρμόδιο σε περίπτωση παράβασης των οργάνων όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα.

[[Αρχή σελίδας](#)]

ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΑΠΟ ΕΝΑ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΛΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΒΑΣΙΖΕΤΑΙ Η ΕΝΩΣΗ

Η συνθήκη του Άμστερνταμ ορίζει ότι η Ένωση βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, αρχές οι οποίες είναι κοινές στα κράτη μέλη. Παράλληλα, η νέα συνθήκη προβλέπει την περίπτωση παραβίασης των αρχών αυτών από κράτος μέλος και ορίζει τη διαδικασία που θα ακολουθεί η Ένωση για το εν λόγω κράτος μέλος.

Διαπίστωση της παραβίασης

Έπειτα από πρόταση της Επιτροπής ή του ενός τρίτου των κρατών μελών, το Συμβούλιο, συνεχόμενο υπό τη σύνθεση αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, διαπιστώνει την ύπαρξη παραβίασης η οποία πρέπει να είναι "σοβαρή και διαρκής". Απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου, το οποίο αποφασίζει με πλειοψηφία δύο τρίτων των ψηφισάντων, οι

οποίοι αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των μελών του Κοινοβουλίου. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση του εν λόγω κράτους μέλους καλείται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της.

Η αποχή ενός κράτους μέλους δεν εμποδίζει την ομοφωνία στην περίπτωση που το Συμβούλιο διαπιστώσει σοβαρή παραβίαση.

Αναστολή ως προς το εν λόγω κράτος μέλος

Εφόσον διαπιστωθεί σοβαρή και διαρκής παραβίαση, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει (αλλά δεν οφείλει απαραίτητα) την αναστολή ορισμένων δικαιωμάτων τα οποία απορρέουν από τη συνθήκη ως προς το εν λόγω κράτος μέλος. Αντίθετα, είναι σαφές ότι οι υποχρεώσεις του εν λόγω κράτους μέλους παραμένουν δεσμευτικές. Η αναστολή των δικαιωμάτων μπορεί, για παράδειγμα, να περιλαμβάνει την ανάκληση του δικαιώματος ψήφου του αντιπροσώπου της κυβέρνησης αυτού του κράτους μέλους στο Συμβούλιο.

Κατά το δεύτερο αυτό στάδιο, το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις ψήφους αυτού του κράτους μέλους.

Τροποποίηση ή άρση της αναστολής

Ανάλογα με την εξέλιξη της κατάστασης που οδήγησε στην αναστολή ενός κράτους μέλους, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει να μεταβάλει ή να ανακαλέσει τα μέτρα αναστολής.

Για το σκοπό αυτό, το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ψήφοι του εν λόγω κράτους μέλους.

[[Αρχή σελίδας](#)]

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Στο πλαίσιο της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το άρθρο 12 (πρώην άρθρο 6) προβλέπει ότι απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας. Παράλληλα, το άρθρο 141 (πρώην άρθρο 119) υπογραμμίζει την αρχή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, αλλά μόνον όσον αφορά την ισότητα της αμοιβής.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ ενισχύει την αρχή της ισότητας προσθέτοντας δύο διατάξεις στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μετά τη θέση σε ισχύ της νέας συνθήκης.

Το νέο άρθρο 13

Το άρθρο αυτό συμπληρώνει το άρθρο 12 που αναφέρεται στη διάκριση λόγω ιθαγένειας. Το νέο άρθρο προβλέπει ότι το Συμβούλιο μπορεί να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Όταν το Συμβούλιο βασίζεται στο άρθρο 13 αποφασίζει με ομοφωνία μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Δήλωση όσον αφορά τα άτομα με ειδικές ανάγκες

Το νέο άρθρο 13 αναφέρει την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας. Η διακυβερνητική διάσκεψη που επεξεργάστηκε τη συνθήκη του Άμστερνταμ θέλησε να ενισχύσει τη δέσμευση αυτή μέσω μιας δήλωσης που ενσωματώθηκε στην τελική πράξη. Η δήλωση αυτή προβλέπει ότι όταν η Κοινότητα θεσπίζει μέτρα που αφορούν την προσέγγιση

των νομοθεσιών των κρατών μελών, λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

[[Αρχή σελίδας](#)]

ΙΣΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Στο πλαίσιο της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το άρθρο 2 προβλέπει ότι η Κοινότητα έχει ως αποστολή να προάγει την αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, την ανάπτυξη που σέβεται το περιβάλλον, έναν υψηλό βαθμό σύγκλισης των οικονομικών επιδόσεων, ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών. Το άρθρο 3 απαριθμεί τα διάφορα μέτρα που περιλαμβάνει η κοινοτική δράση για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 2.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ συμπληρώνει τις δύο αυτές διατάξεις ώστε να συμπεριλάβει την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών η οποία προς το παρόν αναφέρεται μόνο στο άρθρο 141 (πρώην άρθρο 119) της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (το οποίο όμως αφορά μόνο την ισότητα της αμοιβής). Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν δύο προσθήκες.

Η τροποποίηση του άρθρου 2

Η προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών συμπεριλαμβάνεται στο πλαίσιο της αποστολής της Κοινότητας.

Η τροποποίηση του άρθρου 3

Προστίθεται το ακόλουθο νέο εδάφιο:

"σε όλες τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, η Κοινότητα επιδιώκει να εξάλειφθούν οι ανισότητες και να προαχθεί η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών".

[[Αρχή σελίδας](#)]

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Στον τομέα αυτό, το βασικό μέτρο της Κοινότητας είναι η οδηγία του 1995 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων όσον αφορά την επεξεργασία και την ελεύθερη κυκλοφορία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ελλείψει ειδικής νομικής βάσης, η οδηγία αυτή βασίζεται στο άρθρο 95 (πρώην άρθρο 100 Α) της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που αφορά την προσέγγιση των νομοθεσιών στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς.

Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων συνεπάγεται την ανάγκη καθιέρωσης συστημάτων πληροφόρησης σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την εξέλιξη και προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία των ατόμων εφαρμόζοντάς την στα κοινοτικά όργανα, η συνθήκη του Άμστερνταμ ενσωματώνει ένα νέο άρθρο στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Το νέο άρθρο 286

Το άρθρο αυτό χωρίζεται σε δύο παραγράφους που προβλέπουν αντίστοιχα ότι:

- από το 1999, οι κοινοτικές πράξεις για την προστασία του ατόμου όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εφαρμόζονται στα όργανα και στους οργανισμούς της Κοινότητας,
- πριν το 1999, το Συμβούλιο θα συγκροτήσει ένα ανεξάρτητο εποπτικό όργανο υπεύθυνο για την παρακολούθηση της εφαρμογής αυτών των κοινοτικών πράξεων στα όργανα και οργανισμούς της Κοινότητας.

* Το Civilitas.GR και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)